JUDŠTÍ MLÁDENCI V OHNIVÉ PECI

Původ materiálu
Bureš Jiří
Pořadí v lekci
32

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 37,3 Doufej v Hospodina, konej dobro, v zemi přebývej a zachovávej věrnost.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Da 3,13-18

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. klíčové pojmy, dobové a textoví souvislosti:

- *odmítnutí poklony, padnutí před králem:* babylonskému králi se nezdařilo přejmenováním zajatých mládenců zbavit je jejich identity. Nepodařilo se mu zviklat důvěru v Hospodina ani zpřetrhat všechny nitky s minulostí. Příběh dobře osvětluje moc, která si říká totalitní: osobuje si právo určovat nejen zákony, ale i to, co si myslet, čemu věřit a koho ctít s poslední vážností. A právě víra tuto totalitní podobu odhalí a odmítá se jí přizpůsobit. Nebúkadnesarovy převýchovné praktiky se neosvědčily - mládenci se nepokořili před králem, ani před božstvy a sochou (v.12), ani před ohněm (v.11, v.15). Věří Hospodinu - to jim dává sílu k odporu i k pokornému přijetí rizika smrti ohněm: Bůh pro ně není pojišťovna (v.17), která řádně platícímu pojištěnci musí jeho škody nahradit alespoň finančním obnosem. Tři mládenci si nechtějí svým vyznavačským postojem vynutit Boží zásah - věrnost Hospodinu je pro ně postojem, který má svůj smysl "až za hrob" (v.18)

- *Král* Nebúkadnesarse nestává Hospodinovým vyznavačem (a příběh to od něj ani nečeká). Nemá bázeň před Hospodinem, ale má z Hospodina jen hrůzu, tak jako ze svých bohů. Proto vydává rozkaz: kdo by pomlouval Hospodina, bude rozsekán na padrť a zničen bude i jeho celý dům (v.29). Div Boží věrnosti u něj neprobouzí víru, ale "náboženskou toleranci" - i Hospodinovi vyznavači mají od této doby v jeho království zaručenou svobodu vyznání.

- **hvězdopravci** měli podobně jako věštci oznamovat králi, co ho čeká. Nejsou to jen obyčejní udavači, udávají ale z moci svého úřadu, protože oni jsou odborníci na budoucnost a vědí, co na mládence dolehne. Záchrana mládenců však ukáže, že hvězdáři nemají do budoucnosti dobrý vhled, protože dějiny lidského času se ubírají podle překvapivé Boží vůle a ne podle osudových zákonitostí.

- *oheň* je znamením soudu. Ohněm zkoušky může projít jen to, co je stálé a pevné, co obstojí v setkání s Věčným. Spolehnutí mládenců obstálo (Mt 3,10).

- *Boží syn* (v.25) je v knize Daniel pojat jako posel konečného soudu i konečné záchrany věrných. Tato scéna je obrazem posledního soudu. Věrní nebudou zahanbeni ani v tvrdém soudu posledního času, zachovají-li věrnost a stálost ve víře.

2. úskalí textu:

- nesnažme se příběh “vysvětlit” technicky, že např. mládenci měli azbestové obleky (v.21).

- bylo by nesprávné, kdybychom tuto kapitolu pochopili jako záznam historické události z doby babylonského zajetí. Je to spíše výchovné vyprávění.

- měli bychom zdůraznit, že mládenci riskovali - risk k životu víry patří - neměli předem zajištěné, že budou vysvobozeni. I kdyby uhořeli - byli upáleni, jejich věrnost Hospodinu měla smysl, nebylo to krátkodeché hraní si na hrdiny, ani to nebylo zbytečné dráždění krále. To, co bylo ohněm prozkoušeno a obstálo, byla jejich věrnost. Proto není potřeba příběh nějak uhlazovat. Pohanští vojáci na rozdíl od věrných jsou trestajícím ohněm pohlceni (v.22).

- obzvláště starší děti můžeme upozornit, že jde o vyprávění s legendárními rysy. Příběh nechce zaujmout tím, že se mládencům nic nestalo, ale jejich rozhodnutím k věrnosti. Se staršími dětmi využijte podněty pro rozhovor o slepé a odpovědné poslušnosti, tím se vyhnete přecenění legendárních rysů vyprávění. Příběh byl výzvou k věrnosti určitým hodnotám v každodenním životě. Neměl sloužit jako oslava tří mládenců. Měl se stát výzvou, nikoli oslavou velkých osob (vzorů – soch), které můžeme jen bezmezně obdivovat a zůstávat ve svých předsudcích, pocitech méněcennosti a bezmoci.

3. Metodické pokyny k obrázku:

Pracovní list můžete využít k motivačnímu uvedení. Děti roztřídí návrhy z “ohnivé pece”, mohou ovšem také domýšlet další. Při rozhovoru o jejich výběru jistě dojdete jak k realitě strachu (o lidský život), tak k otázkám, co lidský život vlastně tvoří (zda z něho podléhá ohni všechno), tak k otázce smyslu a hodnoty (která z vybraných věcí je nejdůležitější a v kterém

sloupci je). Na to můžete navázat vyprávěním příběhu a zdůraznit, že nejde jen o odvahu a zázrak, ale o důvěru, ve které je smysluplné riskovat hodně pro skutečnou hodnotu.

4. Pomůcky: Obrazy novodobých symbolů totalitní moci.

5. motivační uvedení do příběhu:

- pro mladší a střední školní věk – využijte navrženou motivaci k pracovnímu listu.

- pro starší školní věk: hledejte situace, v nichž je důležité, aby všichni poslouchali na povel vůdce, cvičitele, instruktora, učitele, televizního moderátora.Kdy je nutné jednat vědomě jinak, než si přeje vůdce, cvičitel, instruktor, učitel, televizní moderátor, otec, úředník, hejtman, exkluzivní postava mediálně známá? Jak se projevuje úcta? Jak se projevuje slepá poslušnost?

6. osnovy vyprávění:

a) osnova pro mladší a střední školní věk:

I.Motivace

II. Nebúkadnesarův příkaz klanět se soše

III. Všichni se klaní

IV. Udání hvězdopravců

V. Výslech před králem

VI. Králův trest a jeho rychlé provedení

VII. Tři mládenci zůstali bez úhony

VIII. Králova reakce

b) osnova pro starší školní věk:

zeptejte se dětí, v které době mohla vzniknout píseň “Ten obraz zlatý” (S 328) – pročtěte si ještě jednou text – “ vkrádá se do snů, vrývá se do paměti; Babylon hold si vzdává, Babylon sebe světí; lidská srdce v jediném rytmu buší, Babylon poctu žádá, Babylon žádá duši; uznejte vládu sochy, padněte na kolena” – co všechno požaduje takový “režim”? Jaká to byla minulost?

I. Motivace

II. Král Nebúkadnesar chce pomoci své říši – nechá zhotovit sochu – všichni ji mají uctívat – vyhlášení zaslíbení i trestu (v.6)

III. Sjednocení země uctíváním sochy – lidé různých národností (v.7)

IV. Hvězdopravci udávají tři mládence (v.8)

V. Výslech před králem

VI. Králův trest a jeho rychlé provedení

VII. Tři mládenci zůstali bez úhony

IV. Králova reakce

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Slyšeli jste už někdy o sedmi divech světa? Čemu se tak říkalo? Vzpomněli byste si na nějaké z nich? (pyramidy, maják na ostrově Faru u Alexandrie, visuté zahrady Semiramidiny, rhódský kolos – zlatá obří socha Hélia, řeckého boha slunce, na ostrově Rhodu...) Jsou podobné „divy světa“ i dnes? (mrakodrapy, Socha svobody, člověk na Měsíci...)

Divy světa... Čemu se vlastně lidé podivují? Co na těch stavbách nebo věcech člověk obdivuje? (nejvyšší, technicky dokonalé; neuvěřitelné, že něco takového člověk dokáže; krásné, až oči přecházejí; nákladné...)

Lidé se snaží překonat to, co udělal někdo před nimi. Postavit větší a honosnější věž, navrhnout nejoriginálnější šaty; dostat se dál nebo výš. Chceme mít kolem sebe něco jedinečného, krásného. Pak člověk ví, že jeho život „stojí za to“, má cenu.

Dnes si budeme vyprávět příběh o úplně jiném a velmi zvláštním divu světa. Ten div je v tom příběhu tak trochu schovaný. Jestlipak na něj během vyprávění přijdete? (Je možno domluvit nějaký nehlučný! signál, kterým dají děti najevo, že „teď se mluví o tom novém divu.“)

II. ZLATÁ SOCHA

Král Nebúkadnesar se rozhodl, že vytvoří něco krásného, výjimečného, co ještě nikdy nikdo nevytvořil. Měl na to všechno, co je potřeba: peníze, moc i svoje lidi. O tom králi jste už slyšeli. Jak že se jmenoval? Jaké zemi vládl?

Proč chtěl vytvořit něco tak jedinečného? Nebúkadnesar byl neobyčejně schopný vladař. Dobyl mnoho zemí, přivedl do hlavního města moudré lidi, přikázal je převychovat, udělal z nich správce své země.

Ale jedna myšlenka mu nedala spát. Podařilo se mi z těch barbarů udělat vzdělané a schopné úředníky. Přizpůsobili se našemu životu. Jejich hlava i tělo už mi patří. Ale patří mně i jejich srdce, jejich přání a jejich touhy? Jak dosáhnout toho, že budou mne a moji říši milovat, že mně budou sloužit tělem i duší?

A tu ho napadlo: Nechám postavit sochu. Obrovskou, úchvatnou, v nadlidské velikosti. Celou ze zlata. Snad by mi mohla být i trochu podobná. Bude to div světa! Až ji lidé uvidí, zmlknou a padnou na kolena. Před našimi bohy, před sochou a – přede mnou. Doma o ní budou vyprávět, každý zatouží spatřit mou sochu – ano! Tak získám jejich srdce!

Dal sochu postavit na veliké pláni. Měla prý přes třicet metrů. Nebúkadnesar byl uchvácen svým dílem. Ano, nějak takto musí vypadat bůh, napadlo ho. Člověk si často představuje Boha podle sebe, modeluje si ho podle svých představ a přání (síla, bohatství). Ale Bůh je jiný než naše představy o něm. Žádný obraz ani socha ho nemůže vystihnout.

III. STAČÍ JEDNA POKLONA

Nebúkadnesar dal vyhlásit: „Úředníci, věštci, soudci, politikové, lidé všech jazyků a zemí, které jsem dobyl: dostavte se všichni ke slavnostnímu posvěcení sochy. Každý před ní padne na zem a pokloní se jí! Jinak ho nechám vhodit do rozpálené pece.“

Pro větší efekt svolal král hudebníky. Všichni naráz zahrajete velké finále. To bude signál ke klanění. Lidé musí ten okamžik poklonění pořádně prožít, očima i ušima. Aby je to uchvátilo, aby měli pocit, že tohle je přesně to, co vždy chtěli. Uživil by se dobře i v reklamní agentuře, tenhle král.

Už bylo všechno nachystáno, když najednou přiběhli nějací hvězdopravci. Že tři judejští správci (Danielovi přátelé) nepřišli. „Je jim jedno, co rozkazuješ, tvé bohy neuctívají a před tvou sochou se prý klanět nebudou.“

„Jak je to možné?!“ rozpálil se král. „Sem s nimi!“ A když je vojáci přivedli: „Prý jste odmítli poklonit se před touto sochou, jak jsem rozkázal?“

„Nemůžeme to udělat, králi,“ řekl jeden z mladíků.

„Jak to?“ zahřměl král.

Jak to? To je přece jasné. Neuděláš si obraz boha... Nebudeš se něčemu takovému klanět a vzdávat úctu. Tak zní Mojžíšův zákon, který je doma učili rodiče. Jenže takovým slovům by se král vysmál. A tak mlčí.

„Měli byste si to dobře rozmyslet. Vždyť já toho tolik nechci. Vlastně jenom gesto. Nic víc.“

Ticho. Víme, co to gesto znamená: člověk prodá srdce a stane se pokrytcem.

„Máte poslední šanci. Jestli se nepokloníte, budete vhozeni do rozpálené pece. Stačí, abych luskl prsty a bude po vás. Nebo si opravdu myslíte, že váš bůh zrovna teď něco udělá?“

Najednou promluvili: „Nemusíme hájit Hospodina. Když bude chtít, odpoví ti sám, a zachrání nás i z ohně,“ řekl první. A druhý: „Myslíš, že s námi není, protože není vidět a nemá zlatý kabát jako tvoje socha. Ale jeho činy se nedají přehlédnout. Bůh je s námi, v radosti, i v trápení.“ A třetí vyhrkl: „Nepokloníme se. I když nás nezachrání z ohně, vím, že zůstane s námi. Nebojíme se smrti. Hospodin nás vysvobodí!“

IV. TEN ČTVRTÝ S NIMI – A S NÁMI

Král se rozzuřil až k nepříčetnosti. „Rozpalte pec sedmkrát víc než obvykle. Svažte je a hoďte dovnitř.“ Stalo se, jak řekl. Pec prý byla tak rozpálená, že když do ní vojáci házeli tři Danielovy přátele, sami se zadusili žárem.

Když král po chvíli nahlédl bočním otvorem do ohně,podivil se a užasl: „Vždyť jsme ty tři muže hodili svázané do této rozpálené pece! A oni žijí, oheň se jich nedotkl. A nejsou jen tři, já vidím čtyři! Procházejí se ohněm jako zahradou. A ten čtvrtý se svým vzhledem podobá Božímu synu!“ Vyděsil se. „Pojďte ven!“

Vyšli bez poskvrnky a stopy popela. Už zase jen tři. Nebúkadnesar užasl. Zástupy lidí pocházejících ze všech národů, které se přišly klanět zlaté soše, pak uslyšely od krále docela jinou řeč: „Požehnán buď Bůh Šadrakův, Méšakův a Abed-Negův. Poslal svého posla a opravdu vás vysvobodil.“ Obrátil se k zástupu lidí a slavnostně vyhlásil: „Od této chvíle nesmí nikdo říct nic proti Bohu těchto tří mladíků. To je královský rozkaz.“

V. OSMÝ DIV SVĚTA

Co je tu tím největším divem? Snad to, že ti tři v peci neshořeli? Já nevím…, to byl spíš div pro Izraelce tehdy v babylónském zajetí, aby věděli, že je Pán Bůh nenechá zahynout.

Ale mnoho lidí předtím i později prosilo Boha, a žádný takový Boží zásah nepřišel. Ta jeho nejdůležitější pomoc však nechyběla: Nikdo z těch lidí nezůstal sám. Ani tady Bůh oheň v peci neuhasil. Byl však s nimi a dal jim to najevo.

A to je ten osmý, zcela jedinečný div světa. Tak to vyslovil jeden z těch tří. „Bůh je s námi v radosti i v trápení.“ Proto má náš život zvláštní cenu. Bůh je s námi a vysvobozuje.

Zdá se vám to málo? Že to není vidět? A přece je na tenhle osmý div světa větší spoleh než na všechny zlaté sochy dohromady. Člověk to často pozná, až když mu hoří za patami.

MODLITBA

Pane Bože, chtěli bychom jako ti tři mladíci umět stát na svém, když jde o tvoji věc: když někdo potřebuje pomoci, když jsme sami proti mnoha, když máme strach. Dej nám důvěru, že nás neopustíš ani v těžké situaci, že nás podržíš. Amen

podněty pro rozhovor:

- už jste zažili posměch kvůli své víře (návštěva bohoslužeb, nedělní školy, náboženství)? Má se člověk takovému posměchu hledět vyhnout?

- uvědomili jste si, že drtivá většina poslouchá krále? Platí i tady, že většina má pravdu?

- ve třídě se většina posmívá spolužákovi kvůli nějaké odlišnosti (barva pleti, sociální původ, brýle, atd.). Na čí stranu jste zvyklí se přidat?

- znáte nějaký státní či církevní obřad, kterého se zúčastňujete jen z povinnosti nebo ze strachu?

- zažili jste někdy, že všichni na povel dělali to stejné?

- "Protož, věrný křesťane, hledej pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdy až do smrtí, neboť pravda tě vysvobodí od hříchа, od ďábla, od smrti duše a konečně od smrtí věčné." -znáte autora výroku? (J. Hus). V čem souznívá s probíraným příběhem? Nejde předně o Husovo upálení, ale o věrnost zákonu Kristovu. Hus již tři roky před

koncilem odmítl za nejvyššího soudce církevní zákon, a odvolal se ke Kristu – to je rozhodčí, který rozhoduje o tom, jaké hodnoty máme brát vážně, a kterým se neklanět.

- jak rozumíte textu písně "V neděli k nebi pozdvihni hlavu, v pondělí hleď zas ztratit se v davu"? (NP 139; S 349).

- o jakém druhu řeči se říká, že pálí jako oheň? Mohou slova zranit či zabít?

- nemohli se tři mládenci přizpůsobit královu rozkazu a vymluvit se na to, že vládu a zákony mají věřící poslouchat? Znáte křesťany a židy, kteří se v minulosti vzepřeli světské moci s totalitními nároky?

- viděli jste tak velkou sochu, že vám naháněla strach?

- jak se projevuje slepá a jak odpovědná poslušnost? Jak si poslušnost představoval Nebúkadnesar? Jak si poslušnost představoval Daniel a další? Byl to stejným druh poslušnosti?

- byli Karafiátovi Broučci slepě poslušní? Měli takový strach o svůj život, že nevystrčili nos ven a nekonali to, co chápali jako své poslání? Měli takový strach o svůj život – strach ze smrti, že o tom pořád jen přemýšleli a neměli radost ze života? Báli se pána Boha jako nějaké sochy – “bojíme a posloucháme a přitom se rádi máme” nebo jejich bázeň byla výrazem úcty k někomu nad námi a zároveň je to vedlo k respektování určitých hodnot - k projevům lásky, pomoci a radosti?

- co měli dělat ti, kteří uctívali sochu? Co znamená klanět se soše? Trvalo to jen po dobu obřadu, nebo to mělo důsledky pro celý životní styl? (Přinejmenším šlo o připravenost k veřejnému uctívání, o pohotovost vykonat vůli krále, kdykoli uslyšíme zvuk slavnostní hudby – 3, 5. Šlo tedy o respektování určitých životních hodnot, vlastně o zbožnost – to naznačuje žaloba udavačů – 3, 12. Uctívání sochy mělo upevnit říši politicky i nábožensky.) - má reklama stejný účinek a možnosti jako vládcové v totalitním státě, kteří důsledně požadovali poslušnost pomocí atmosféry strachu (přítomnost okupačních vojsk, policejní stát, obavy z veřejně projevovaného nesouhlasu)?

- víte, že někteří slavnostním průvodům na prvního máje říkali “pochod strachu”? Zněla při tom taky hudba, účast byla povinná, kontrolovala se. Máme na to vzpomínat, nebo to do katechetiky nepatří?

Odkaz na pracovní list
32 Judští mládenci v ohnivé peci
32 Judští mládenci v ohnivé peci - st
Odkaz na píseň
Ten obraz zlatý, obraz se k nebi tyčí
Věříme, vládne Hospodin

Sem pohleď, Bože, z nebes svých (EZ418)

Ve jméno Krista doufáme

Moc předivná nás tiše obestírá

Tvoje, Pane Kriste, dobrota (SV346)

Uhni se stranou, ztratíš jen chvíli

Cílová skupina

Starší školní

Mladší školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu Starý zákon 2

Biblický odkaz (kat)

Daniel 3,1–30